

حریم و محدوده‌های حفاظتی در راه آهن (در مناطق مختلف شهری و بین شهری)

مؤلفین:

سهیل غیاثوند

محمد پوررضا کتیگری

**NAGHOOS
PUBLICATION**

سرشناسه : غیاثوند، سهیل، ۱۳۵۱-
 عنوان و نام پدیدآور : حریم و محدوده‌های حفاظتی در راه‌آهن (در مناطق مختلف شهری و بین شهری)
 تألیف سهیل غیاثوند، محمد پوررضا کتیکری
 مشخصات نشر : تهران: انتشارات ناقوس، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری : ۴۸۰ ص.: مصور، جدول.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۳۷۷-۶۹۷-۸ : بها: ۳۰۰۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
 موضوع : راه‌ها-حریم
 موضوع : راه‌آهن شهری-نمونه‌پژوهشی
 شناسه افزوده : پوررضا کتیکری، محمد، ۱۳۵۷
 رده بندی کنگره : HE۳۳۶/ج۴ غ۹ ۱۳۹۳
 رده بندی دیویی : ۳۸۸/۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۲۷۵۶۷

NAGHOOS
PUBLICATION

برای خرید Online به آدرس زیر مراجعه کنید:

www.naghoospress.ir

انتشارات ناقوس

چاپ اول

«در تئیت چاپ اول از دستگاه چاپ
 دیجیتال استفاده شده است»

S.M.S : ۳۰۰۰۴۵۲۳۲۳

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ
 است. تکثیر تمامی یا قسمتی از
 این اثر به صورت حروفچینی یا
 چاپ مجدد، چاپ افست، پلی‌کپی،
 فتوکپی و انواع دیگر چاپ ممنوع
 است و پیگرد قانونی دارد.

نام کتاب :	حریم و محدوده‌های حفاظتی در راه‌آهن (در مناطق مختلف شهری و بین شهری)
ناشر :	انتشارات ناقوس
مؤلف :	سهیل غیاثوند و محمد پوررضا کتیکری
چاپ اول :	۱۳۹۳
تیراژ :	۳۰۰ جلد
چاپ و صحافی :	نارنجستان
حروف‌نگار و صفحه‌آرا :	واحد تولید
قیمت :	۳۰۰۰۰۰ ریال
شابک :	۹۷۸-۹۶۴-۳۷۷-۶۹۷-۸
ISBN :	978-964-377-697-8

مراکز پخش:

۱- انتشارات ناقوس: میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، خیابان روانمهر، کوچه دولتشاهی، پلاک ۲

تلفن و فاکس : ۶۶۴۰۸۵۲۰ - ۶۶۴۰۱۷۹۸ - ۶۶۴۱۷۰۷۲ - ۶۶۴۶۶۷۹۳

۲- کتابفروشی الیاس: خیابان انقلاب، نبش فروردین تلفن: ۶۶۴۰۵۰۸۲

پیشگفتار

بر اساس قوانین، حریم راه‌آهن و محدوده‌های اطراف آن در سه بخش تعریف گردیده است. بخش اول دارای فاصله ۱۷ متر از محور خط انتهایی است و بعد از آن کریدور تأسیساتی با عرض ۳۰ متر قرار دارد که ساخت و ساز در آن ممنوع بوده و از سوی دیگر حق خرید و فروش ملک برای صاحبان آنها وجود ندارد و نهایتاً محدوده‌ای ۷۰ متری برای راه‌آهن تعریف شده است که مالکان آنها باید جهت انجام ساخت و ساز به دنبال کسب مجوز از راه‌آهن باشند.

وجود مسایل و مشکلاتی همانند افزایش هزینه‌های استملاک زمین، دشواری‌های و هزینه‌های بالای حفظ و نگهداری حریم و محدوده‌های اطراف، کاهش ایمنی با توجه به توسعه کاربری‌های اطراف خطوط راه‌آهن و با توجه به برنامه‌های شرکت راه‌آهن جهت افزایش سرعت در خطوط، منجر به ایجاد ضرورت بازنگری در قوانین و مقررات مربوطه گردیده است.

با توجه به این مشکلات در این مکتوب سعی شده است تا با انجام مطالعات داخلی به شناسایی نقاط قوت، ضعف، تهدید و فرصت در حوزه قوانین و مقررات و نحوه اجرای آنها پرداخته شود و از سوی دیگر سعی شود با ریشه‌یابی دقیق قوانین، دلایل تعیین اندازه‌های موجود در حریم و محدوده‌های اطراف شناسایی گردد، سپس جهت بهره‌گیری از تجربیات سایر کشورها به بررسی وضعیت حریم راه‌آهن در آنها پرداخته شود.

پس از جمع‌آوری و بررسی اطلاعات داخلی و خارجی، از تحلیل SWOT جهت استخراج استراتژی‌ها و راهکارهای مورد نیاز استفاده شده است که حاصل این تحلیل، استخراج ۱۲ استراتژی در زمینه‌های قوانین و مقررات، ساختار سازمانی، ابعاد حریم و محدوده‌های اطراف، استاندارد نقشه حریم، ارزیابی و تعیین قیمت، مدیریت دارایی‌ها و مستندسازی، نظارت و حفاظت از حریم و محدوده‌های اطراف، آموزش، پیش‌بینی توسعه آتی، مشارکت مردم، ایجاد کاربری‌های خاص و کسب درآمد بود. جهت اجرای این استراتژی‌ها ۶۴ راهکار کاربردی آرایه گردید و با توجه به هزینه، زمان و محدودیت‌های اجرایی، ۲۲ راهکار جهت بهبود وضعیت در کوتاه مدت پیشنهاد شد.

در انتها لازم است تا از متخصصین ارزشمند و توانای کشورمان که سهم عمده‌ای در این اثر داشته‌اند تقدیر و تشکر لازم به عمل آید، جناب آقایان مهندس رشیدی، مهندس ابراهیمی لامع، مهندس صدرآبادی، مهندس روحی، مهندس آذری، مهندس افضلی و خانم مهندس پرستو صاحب الزمانی و سایر عزیزانی که در این پیشگفتار مجال بردن نامشان نیست.

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۳	فصل اول: بررسی قوانین و مقررات و وضعیت موجود
۱۳	۱- پیشگفتار
۱۳	۱-۱- مقدمه
۱۶	۱-۲- متدولوژی تحقیق
۱۶	۳-۱- حوزه تحقیق
۱۷	۴-۱- تعاریف اولیه
۲۱	۲- تاریخچه و وضعیت حریم راه‌آهن در ایران
۲۱	۱-۲- قوانین، مقررات و استانداردهای موجود کشور
۲۴	۱-۱-۲- شرح قوانین، مقررات و استانداردها
۷۰	۲-۱-۲- خلاصه‌سازی و بررسی روند تغییر قوانین
۷۸	۳-۱-۲- خلاصه نتایج بررسی قوانین
۸۷	۲-۲- بررسی مطالعات داخلی مرتبط با موضوع
۸۷	۲-۲-۲- مصاحبه با بخش‌های مختلف و متخصصان و صاحب‌نظران
۹۰	۴-۲- بازدید از خطوط راه‌آهن
۹۰	۱-۴-۲- گزارش بازدید از محور تهران-آبیک
۹۰	۵-۲- ساختار سازمانی و فرایندهای مرتبط با حریم
۱۱۰	۱-۵-۲- ساختار کلان وزارت راه و ترابری و جایگاه بخش ریلی
۱۱۷	۲-۵-۲- ساختار و روند فعالیت‌های مرتبط با حریم
۱۲۲	۶-۲- نظرسنجی از بخش‌های مختلف وزارت راه و ترابری و متخصصان حمل و نقل ریلی
۱۴۲	۷-۲- سایر حریم‌ها
۱۴۲	۱-۷-۲- قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آنها
۱۴۵	۲-۷-۲- حریم تالاب‌ها و دریاچه‌ها
۱۴۵	۳-۷-۲- آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح ماده (۳۳) اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع کشور
۱۵۲	۴-۷-۲- آزادسازی سواحل دریا
۱۵۲	۸-۲- نمونه‌های موردی از مشکلات حریم
۱۵۲	۱-۸-۲- تأثیر خط آهن اصفهان-شیراز بر نقش رستم
۱۵۸	۲-۸-۲- موافقت انتقال راه‌آهن از بافت شهری قائم‌شهر
۱۵۸	۳-۸-۲- نیاز توجه به مساله حریم در مطالعات خط راه‌آهن بادرود گرمسار
۱۵۸	۴-۸-۲- آموزش مقررات عمومی ریلی و هشدارهای ایمنی به ساکنین مجاور ریل
۱۵۹	۵-۸-۲- اهمیت حریم در شورای راهداری استان گلستان
۱۵۹	۶-۸-۲- هزینه و حجم بالای آزادسازی حریم در مازندران
۱۶۰	۷-۸-۲- مشکلات مردم در استملاک در چند روستای مسیر گردنه آبرش تالوشان

۲۲۶	۱-۱۳-۵ خلاصه پروژه	۴-۶	مصاحبه با آقای مهندس آسایش (اداره)
۲۲۶	۲-۱۳-۵ مراجع مهم پروژه		اجرایی معاونت ریلی شرکت ساخت و توسعه
۲۲۶	۱۴-۵ قوانین و مقررات سیر و حرکت	۲۵۹	راه‌ها)
۲۲۶	۱-۱۴-۵ خلاصه پروژه	۲۵۹	۱-۴-۶-۱ مشروح گفتگوها
۲۲۸	۲-۱۴-۵ خلاصه نتایج پروژه	۲۶۱	۲-۴-۶-۲ خلاصه نتایج
۲۲۸	۱۵-۵ آیین‌نامه ایمنی راه‌ها		۵-۶-۵ جلسه با اداره کل خط و سازه‌های فنی
۲۲۹	۱-۱۵-۵ خلاصه پروژه	۲۶۲	شرکت راه‌آهن ج.ا.ا
۲۳۳	۲-۱۵-۵ خلاصه نتایج پروژه	۲۶۲	۱-۵-۶-۱ مشروح گفتگوها
۲۳۴	۳-۱۵-۵ مراجع مهم پروژه	۲۶۴	۲-۵-۶-۲ خلاصه نتایج
۲۳۴	۱۶-۵ مشخصات فنی عمومی راه‌داری		۶-۶-۶ جلسه با معاونت راه‌داری و راهسازی
۲۳۴	۱-۱۶-۵ خلاصه پروژه	۲۶۴	سازمان راه‌داری و حمل و نقل جاده‌ای
۲۴۲	۲-۱۶-۵ خلاصه نتایج پروژه	۲۶۵	۱-۶-۶-۱ مشروح گفتگوها
۲۴۳	۳-۱۶-۵ مراجع مهم پروژه	۲۶۵	۲-۶-۶-۲ خلاصه نتایج
	۱۷-۵ معیارهای طرح هندسی راه‌های اصلی و فرعی		۶-۶-۷ جلسه با دفتر فنی معاونت ریلی شرکت ساخت و توسعه زیربناهای حمل و نقل کشور
۲۴۴	۱-۱۷-۵ خلاصه پروژه	۲۶۶	۱-۷-۶-۱ مشروح گفتگوها
۲۴۶	۲-۱۷-۵ خلاصه نتایج پروژه	۲۶۸	۲-۷-۶-۲ خلاصه نتایج
۲۴۷	۳-۱۷-۵ مراجع مهم پروژه	۲۶۸	۸-۶-۸ جلسه با شرکت متروی تهران
۲۴۷	۱۸-۵ آیین‌نامه طرح هندسی راه	۲۶۸	۱-۸-۶-۱ مشروح گفتگوها
۲۴۷	۱-۱۸-۵ خلاصه پروژه	۲۶۹	۲-۸-۶-۲ خلاصه نتایج
۲۴۹	۲-۱۸-۵ خلاصه نتایج پروژه	۲۷۰	۹-۶-۹ جلسه با آقای مهندس افضل
۲۴۹	۳-۱۸-۵ مراجع مهم پروژه	۲۷۰	۱-۹-۶-۱ مشروح گفتگوها
۲۵۰	۱۹-۵ آیین‌نامه طرح هندسی راه‌آهن	۲۷۲	۲-۹-۶-۲ خلاصه نتایج
۲۵۰	۱-۱۹-۵ خلاصه پروژه	۲۷۳	۱۰-۶-۱۰ آقای مهندس چوبینه
۲۵۱	۲-۱۹-۵ خلاصه نتایج پروژه	۲۷۳	۱-۱۰-۶-۱ مشروح گفتگوها
۲۵۱	۳-۱۹-۵ مراجع مهم پروژه	۲۷۴	۲-۱۰-۶-۲ خلاصه نتایج
۲۵۲	۶- مصاحبه با متخصصان و صاحب‌نظران	۲۷۴	۱۱-۶-۱۱ جلسه با دفتر حقوقی راه‌آهن
۲۵۲	۱-۶-۱۱ مصاحبه با آقای مهندس لنگرودی	۲۷۵	۱-۱۱-۶-۱ مشروح گفتگوها
۲۵۲	۱-۱-۶-۱ مشروح گفتگوها	۲۷۷	۲-۱۱-۶-۲ خلاصه نتایج
۲۵۴	۲-۱-۶-۲ خلاصه نتایج		فصل سوم: مطالعات خارجی، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۵۵	۲-۶-۱۱ مصاحبه با آقای مهندس آذری	۲۷۹	پیشگفتار
۲۵۵	۱-۲-۶-۱ مشروح گفتگوها	۲۷۹	۷- بررسی وضعیت حریم در سایر کشورها
۲۵۶	۲-۲-۶-۲ خلاصه نتایج	۲۸۰	۱-۷-۱ مقدمه
۲۵۷	۳-۶-۱۱ مصاحبه با آقای مهندس خجسته	۲۸۰	۲-۷-۲ ایالات متحده
۲۵۷	۱-۳-۶-۱ مشروح گفتگوها	۲۸۰	۱-۲-۷-۱ راهنمای حریم ایالت ارگان آمریکا ۲۸۵
۲۵۹	۲-۳-۶-۲ خلاصه نتایج		

- ۲۹۰ ۲-۲-۷- ایالت آلاباما آمریکا
- ۲۹۰ ۳-۲-۷- شهر big lake
- ۲۹۰ ۴-۲-۷- طراحی کریدور راه‌آهن سریع‌السیر در فلوریدا
- ۲۹۰ ۵-۲-۷- در خواست برای کسب حق عبور از حريم و کسب مجوز
- ۲۹۴ ۶-۲-۷- محدوده اطراف ریل در راه‌آهن تاریخی جنوب یوتا
- ۲۹۶ ۷-۲-۷- تعیین مکان تأسیسات زیربنایی در حريم متعلق به اداره راه جورجیا
- ۳۰۰ ۸-۲-۷- سم کش ها و آب‌های سطحی در حريم راه‌آهن ایالت ماین
- ۳۰۲ ۹-۲-۷- روش‌های تعیین قیمت حريم در ایالت تگزاس
- ۳۰۳ ۱۰-۲-۷- مدیریت اطلاعات حريم با استفاده از فناوری‌های جغرافیایی
- ۳۰۶ ۱۰-۲-۷- برنامه ALAS در پروژه فرونگاه ایالت ایلینویز
- ۳۰۶ ۲-۱۰-۲-۷- نرم‌افزار Mdproperty view در ایالت مریلند
- ۳۰۸ ۳-۱۰-۲-۷- نرم‌افزار NRW در ایالت مکزیکو
- ۳۰۹ PennDoT Right of ۴-۱۰-۲-۷- نرم‌افزار Application (Row) way در ایالت پنسیلوانیا
- ۳۱۰ ۵-۱۰-۲-۷- برنامه کاربردی حريم سن آنتونیو (ایالت تگزاس) San Antonio Right of way Application
- ۳۱۲ ۶-۱۰-۲-۷- نرم‌افزار RUMS ایالت ویرجینیا
- ۳۱۴ ۷-۱۰-۲-۷- نرم‌افزار REALMS در ایالت مینوسا (Right of way Electronic Acquisition land managements system)
- ۳۱۶ ۱۱-۲-۷- مقایسه قوانین استملاک حريم و تصرف اموال در ایالت‌های مختلف آمریکا
- ۳۱۸ ۳-۲-۷- کانادا
- ۳۲۲ ۱-۳-۷- سیاست کنترل دسترسی به حريم راه‌آهن
- ۳۲۳ ۲-۳-۷- استاندارد عبور لوله‌ها از زیر راه‌آهن
- ۳۲۳ ۳-۳-۷- استاندارد فواصل ایمن در کانادا
- ۳۲۶ ۴-۳-۷- کشورهای اروپایی شمالی (اسکاندیناوی)
- ۳۳۰ ۱-۴-۷- دانمارک
- ۳۳۱ ۲-۴-۷- فنلاند
- ۳۳۲ ۳-۴-۷- ایسلند
- ۳۳۳ ۴-۴-۷- نروژ
- ۳۳۴ ۵-۴-۷- سوئد
- ۳۳۵ ۵-۵-۷- انگلیس
- ۳۳۵ ۱-۵-۷- کتاب مهندسی راه‌آهن
- ۳۳۵ ۲-۵-۷- مقایسه تأثیرات زیست محیطی ریل و خطوط هوایی کوتاه
- ۳۳۶ ۶-۵-۷- هند
- ۳۳۹ ۱-۶-۷- تعیین قیمت
- ۳۳۹ ۲-۶-۷- ساخت ساختمان‌های خصوصی در کنار راه‌آهن
- ۳۴۰ ۳-۶-۷- ساخت دیوارهای مرزی
- ۳۴۳ ۴-۶-۷- محدوده ایمن و درختکاری
- ۳۴۵ ۵-۶-۷- طبقه‌بندی ایستگاه‌ها
- ۳۴۷ ۷-۷- کشور استرالیا
- ۳۴۹ ۱-۸-۷- استفاده از موانع صوتی
- ۳۵۱ ۲-۸-۷- استفاده از جداسازهای صوتی
- ۳۵۱ ۸- بررسی تأثیر عوامل مختلف بر تعیین حريم بر اساس مطالعات پیشین
- ۳۵۱ ۱-۸- مقدمه
- ۳۵۲ ۲-۸- تأثیر ایمنی بر تعیین میزان حريم
- ۳۵۲ ۱-۲-۸- آیین‌نامه ریلی ارتش آمریکا
- ۳۵۲ ۲-۲-۸- راهنمای طراحی LRT در ادمونتون
- ۳۵۵ ۳-۲-۸- بررسی تأثیر ایمنی بر حريم و کاربری‌های اطراف
- ۳۷۱ ۳-۸- تأثیر عوامل زیست محیطی بر تعیین میزان حريم
- ۳۷۴

۱۱- آنالیز SWOT و تعیین استراتژی‌ها و راهکارها	۴-۸- بررسی تأثیر آلودگی صوتی بر حریم و کاربری‌های اطراف
۴۱۷	۳۷۶
۱۱-۱- مدل تحلیل SWOT و پیشنهاد راهبردهای خرد و کلان	۴-۴-۱- مفاهیم و اصول اساسی در بررسی آلودگی صوتی
۴۱۷	۳۷۶
۱۱-۲- دستهبندی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید	۴-۴-۲- محدودیت‌های مجاز شدت سروصدا
۴۲۱	۳۸۲
۱۱-۳- ارایه استراتژی‌ها	۴-۴-۳- ارزیابی و اندازه‌گیری شدت صوت
۴۲۲	۳۸۷
۱۲- راهکارهای مرتبط با قوانین و مقررات	۴-۴-۴- اثرات شیوه سر و صدا بر روی سلامتی
۴۲۲	۳۹۹
۱۳- راهکارهای مرتبط با ساختار سازمانی و روند اجرای قوانین	۴-۴-۵- شیوه‌های کنترل سر و صدا
۴۳۸	۴۰۱
۱۴- ابعاد و اندازه‌های حریم	۴-۴-۶- هزینه‌های زیست محیطی آلودگی صوتی
۴۵۰	۴۰۳
۱۵- ارائه راهکارهای کوتاهمدت	۹- تاریخچه حریم راه‌آهن
۴۷۷	۴۱۳
منابع و مراجع	۱۰- حریم در سایر کشورها
فصل اول	
۴۷۷	
فصل دوم	
۴۷۷	
فصل سوم	
۴۷۸	

مقدمه

خلاصه

گسترش شبکه حمل و نقل موجب تغییر کاربری‌های زمین در مناطق درون شهری و بیرون شهری می‌گردد و این تغییر کاربری‌ها خود عامل مؤثری جهت افزایش تقاضاها و نیاز به توسعه شبکه می‌باشد و این چرخه به عنوان یکی از مسائل مهم در حمل و نقل مطرح می‌باشد که همواره موجب توسعه مسیرها شده است. در بخش راه‌آهن بین شهری که مسئولیت آن بر عهده وزارت راه و ترابری است، قوانینی با توجه به مسائل مربوط به ایمنی، محیط زیست و غیره برای حریم راه‌آهن در نظر گرفته شده است. این قوانین حریم و محدوده‌های اطراف آن را در سه بخش تعریف نموده‌اند. در بخش اول دارای فاصله ۱۷ متر از محور میانی خط می‌باشد و بعد از آن کریدور تأسیساتی با عرض ۳۰ متر قرار دارد و نهایتاً محدوده ۷۰ متری برای راه‌آهن تعریف شده است که مالکان آنها باید جهت انجام ساخت و ساز به دنبال کسب مجوز از راه‌آهن باشند.

بخش ۱۷ متری باید خریداری شود و کریدور ۳۰ متری تا زمانی که تأسیساتی از آن عبور نکند به خریداری می‌شود و نه اجازه ساخت و ساز در آن داده می‌شود، لذا همانطور که مشاهده می‌گردد زمین‌های مجاور خطوط راه‌آهن دارای محدودیت در کاربری می‌باشد و علاوه بر آن برای ساکنین اطراف این خطوط نیز هم به لحاظ ایجاد آلودگی‌ها و آلودگی صوتی و هم به لحاظ ایمنی مشکلات عدیده‌ای ایجاد می‌نماید، از سوی دیگر موجب محدودیت دسترسی برای ساکنین طرفین خطوط می‌باشد علاوه بر مشکلات ایجاد شده برای مالکان و ساکنین زمین‌های اطراف خطوط راه‌آهن، با توجه به افزایش هزینه‌های استملاک، مسائل عمده‌ای نیز برای وزارت راه و ترابری بوجود آمده است.

در این مکتوب علاوه بر بررسی تاریخچه حریم راه‌آهن در ایران و عوامل تأثیرگذار بر تعیین استانداردهای حریم، سعی می‌گردد تا با الگوبری از استانداردها و دستورالعمل‌های سایر کشورها، به اصلاح قوانین مربوطه به حریم راه‌آهن ایران پرداخته شود. جهت ارائه راهکارهای اصلاحی از آنالیز SWOT استفاده شده است و نتایج حاصل از تحلیل بعنوان استراتژی‌هایی در خصوص روند تعیین میزان حریم، قوانین و مقررات مربوطه، ساختار سازمانی و روند پیاده‌سازی قوانین و ... ارائه گردیده است.